

implementation of various sports and recreation activities. Turn health and physical activity is one of the modern areas of general vocational and educational training of teachers of physical education, during which students are motivated to conduct classes with students directly improving general education, acquire relevant content, forms, instructional techniques and methods of implementation, ability to work out the necessary control functional state students. Students, in turn, introduced to the organizational form of classes, received comprehend problems and study their solutions, perform the specified action program, carry out oral and written records of program and control the formation of specialized knowledge and skills.

Key words: health and physical activity, professional training, future teachers of physical training.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 378

І. М. Трубавіна

ФОРМУВАННЯ УМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ У СТУДЕНТІВ МЕТОДАМИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНОМУ ВНЗ

Запровадження академічної мобільності студентів, збільшення їх самостійної роботи в умовах кредитно-модульної системи навчання, необхідність їх адаптації у ВНЗ до лекційно-семінарської системи після класно-урочної, залучення їх до наукової роботи, до виконання індивідуальних дослідницьких завдань вимагають від викладачів формувати у студентів пізнавальну самостійність, під якою ми розуміємо здатність і прагнення студентів самостійно вирішувати власнообраними методами поставлену викладачем пізнавальну задачу [1]. Тут ми стикаємося з тим, що потрібна як висока мотивація студентів до пошук рішення, так і вміння навчатися самостійно. Виникає проблема для викладача – забезпечити рішення цих двох складних завдань як умови якісного засвоєння стандарту освіти. Таке завдання в ускладнених умовах роботи є особливо важким для викладача, якщо він працює екстенсивними методами навчання в умовах скорочення кількості аудиторних занять на користь самостійної роботи студентів, які не звикли ходити на консультації до викладачів і систематично працювати над собою, коли не запитують щоденно як в школі. Виникає питання про інтенсифікацію роботи викладача і навчання студентів [2], застосування тих методів навчання, які дозволять засвоїти студенту більше матеріалу на занятті, підвищать його мотивацію до навчання, дадуть зразок

самостійного наукового пошуку і озброять етичними науковими методами пошуку знань. З іншого боку, студент є активною особистістю, суб'єктом свого навчання і може сам докласти зусиль для свого інтенсивного навчання, якщо володіє певними вміннями, як дозволяють бути самостійними в навчанні і організовувати свою навчальну діяльність. Тому постає питання про навчання студентів сучасним вмінням самостійної роботи, необхідним для навчання у ВНЗ.

Проблема організації самостійної роботи учнів була предметом досліджень вчених протягом багатьох десятиріч і століть (від Сократа у Древній Греції до А. Дистервега, Ж.-Ж. Руссо, Л. Толстого і до М. Монтесорі, Л. Половникової, В. Буряка, О. Малихіна та інших). Ці дослідження розкривали суть самостійної роботи, формування самостійності в навчанні, пізнавальної самостійності з урахуванням вимог часу і суспільства, але вони не розкривали сутність вмінь самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи та інтенсифікації навчання, в умовах євроінтеграції та економічної кризи суспільства, чим характеризуються обставини навчання в сучасному ВНЗ. Саме сутність сучасних вмінь самостійної роботи студентів і є метою нашої статті, а її завданнями – визначити їх перелік і зміст в нових умовах навчання в сучасному українському ВНЗ, а також показати можливість їх формування в процесі навчання через застосування евристичних методів навчання.

Зазначимо, що для студентів і викладачів важливо у ВНЗ не тільки виконати всі завдання і отримати бали, а й навчитися вирішувати проблему, її бачити та шукати її рішення, навчитися логіці дослідження та експерименту, звикнути до самостійного пошуку і не шукати єдиного універсального методу пошуку знань чи способів дій чи джерела знань, завжди бачити альтернативи і брати до уваги кілька методів рішення проблеми, вміти обрати той, який є найбільш доцільним для заданих умов для досягнення мети. Це зумовлено значним обсягом самостійної роботи різного характеру і необхідністю виконувати ІНДЗ, писати курсові, магістерські випускні роботи, дипломи, тези, статті тощо. Окремо потрібні вміння приймати рішення в умовах обмеженості в часі, прогностичні вміння – передбачувати наслідки своїх дій, критичного мислення, зокрема, до джерел знань і їх аналізу, які відносяться до життєвих умінь і навичок і яким на жодному предметі в ЗНЗ і ВНЗ окремо не навчають, вміння планувати одночасно своє навчання на близьку, середню і дальню перспективу, що зумовлено постановкою різних завдань (ІНДЗ, курсові, практичні завдання тощо). Життєві уміння – ті, які необхідні для розв'язання питань і проблем життя особистості в колективі, суспільстві, це – вміння співпраці, спілкування, розв'язання конфліктів, спільного вироблення і прийняття рішень, критичного і творчого мислення, користування своїми правами, врахування прав інших людей, розв'язання життєвих ситуацій [3]. Як зазначає І. Пінчук, «життєві навички завжди поєднуються з необхідністю робити вибір» [4].

Тобто, життєві вміння ґрунтуються на необхідності пошуку і врахування альтернативних рішень задачі, вимагають погляду на проблему з різних боків. Таким чином, життєві уміння є наслідком застосування евристичних методів навчання і переносу набутих способів діяльності в нову ситуацію. Життєві уміння дозволяють на основі знань обґрунтовано здійснювати вибір, який є ознакою незалежного життя. І. Пінчук вважає, що життєві вміння можна поділити на такі групи: комунікативні (спілкування); прийняття рішень і критичного мислення; майстерності управління [4]. Ця класифікація узагальнює всі існуючі, її ми і дотримуємося. Таким чином, можна зробити висновок, що життєві вміння сприяють виконанню самостійної роботи, хоча їх призначення є ширшим з процесу навчання. Так, життєві вміння є міжособистісними, універсальними [4, с. 25]. Тому необхідна їх конкретизація відповідно до особливостей здійснення у навчанні у ВНЗ.

Пропонуємо власний зміст життєвих умінь та навичок, які формуються у навчальній діяльності:

1. Комунікативні вміння: вміння точно формулювати і висловлювати свої думки доступною мовою, орієнтуватися у спілкуванні на реакцію людей і викладачів, користуватися риторичним інструментарієм (художньою виразністю, аргументацією, паузою, наочністю, ефектами релаксації, квантового викиду інформації, перших фраз, візуального іміджу); вміння активно слухати (нерефлексивне слухання, з'ясування, перефразування, здійснення резюме, відбиття почуттів); спілкування на основі емпатії (використання «Ти-висловлювань»); правильний вибір дистанції спілкування залежно від його мети; правильний вибір положення тіла для розмови; відмова у спілкуванні від позиції авторитета, спілкування на суб'єкт – суб'єктних засадах; ініціювання зусиль та їх спрямування на подолання психологічних бар'єрів спілкування (негативні установки на базі попереднього досвіду, невідповідність інтересів, цілей тощо); емоційних бар'єрів (невідповідність настроїв, подолання негативних емоцій, які деформують сприйняття); гностичних бар'єрів (використання доказової мови, чітких, коротких речень, зниження темпу мови); вміння готуватися до розмови (який результат я хочу одержати? якими аргументами довести його необхідність? як зацікавити, з чого почати розмову? як виглядати, де говорити, в який час? які спільні є цілі, інтереси? на які можливі знання можна спиратися?); вміння зацікавити розмовою (використання різних компліментів, апелювання до самостійності, дорослості, звернення по імені, до тем, які цікавлять інших студентів, почуттів, взаємної вигоди, успіхів, досягнень, показ перспективи, посилення на приклад членів референтної для особистості групи, використання проблемних запитань тощо); вміння керувати спілкуванням (використання інформаційних, дзеркальних, естафетних, опосередкованих і прямих питань, питань «чому», різних методів аргументації і фундаментального порівняння двобічної аргументації, зниженого темпу, позитивних відповідей, бумеранга, «так, але ...», питань-

капканів); вміння домовлятися на основі раціонального підходу (в куті зору – проблема, а не стосунки і не учасники); вміння критикувати та приймати критику; вміння висловлювати свої проблеми, бажання; вміння виявити емпатію; вміння виявити у розмові потреби, спонукати до висловлювання проблем, зберігати конфіденційність до них; вміння переконувати, розв'язувати конфлікти, загасити сварку, переключити увагу в розмові; вміння здійснювати аналіз спілкування (що допомагало, а що не сприяло досягненню результатів? Які докази спрацювали і чому? Що можна використати в майбутньому? Від чого слід відмовитися? Де слід переглянути свої позиції і погляди і чому? Якої інформації було замало? Що нового дізналися? Чи були ви об'єктивними? тощо); вміння демократично спілкуватися (спонукати до висловлювання, відмовитися від критики ідей, спонукання до їх аналізу тощо); вміння захищатися від маніпуляції (пасивно, активно, контрманіпуляція); вміння впливати різними способами (активно, пасивно, поєднуючи ці способи); вміння керувати конфліктами (розділяти і аналізувати причину і привід конфлікту, конфліктну ситуацію, діяти на основі взаємних інтересів, а не позицій, рівноваги, а не емоцій; змінювати конфліктну ситуацію, знижувати емоційне напруження, усунути привід і причину конфлікту через перерозподіл прав та обов'язків у групі, досягнення згоди, зміну системи прийняття рішень, традицій, правил; використання залежно від конфліктної ситуації і часу на її розв'язання стратегій подолання конфлікту); вміння відмовляти (з переконаннями, самоаналізом, навіюванням); вміння ефективно впливати як безпосередньо, так і через листи, телефон, тощо; вміння поважати іншу точку зору, виявляти толерантність до зовнішності, інтересів, нахилів, орієнтуватися у спілкуванні на почуття, а не на емоції, на позитивне в людині; підкреслювати головне в розмові, здійснювати повтор в різних формах.

2. Прийняття рішень і критичне мислення: вміння виявляти нахили, потреби, проблеми; користуватися різними емпіричними методами досліджень (спостереження, бесіди, інтерв'ю, аналіз продуктів праці і творчості тощо); вміння прогнозувати розвиток подій, здійснювати їх об'єктивний аналіз, оцінювати їхні наслідки; вміння знаходити різні варіанти рішень проблем, визначати стратегічні, тактичні цілі; формулювати довгочасні, середні за часом, короткотермінові завдання, враховуючи можливості для розв'язання проблем, досвід, можливі труднощі; володіння різними методами аналізу рішень (структурним, причинно-наслідковим, історичним, морфологічним тощо), їх оцінки (класифікація пропозицій, аналіз плану, «аналіз ризику», ранжування пропозицій, порівняння тощо); вміння виявляти головне; вміння планувати; вміння бачити недоліки в своїх діях та діях інших; вміння розуміти та адекватно реагувати на вчинки інших; організації прийняття рішень різними способами в різних ситуаціях; вміння ідентифікації правильності інформації, визначення достовірності інформації та її джерел, аналізу інформації (фільтрації, відсічки, агрегації, аналіз слабких

місць); вміння брати на себе відповідальність за свої вчинки і рішення; в окремих ситуаціях – вирішувати за групу; вміння здійснювати розв'язання проблеми нестандартними (евристичними) методами; вміння розподіляти обов'язки і частки завдання; вміння спільно виробляти і виконувати рішення, відмовившись від гендерних стереотипів, керуючись власною моделлю життя і інтересами, цілями; вміння аналізувати і враховувати можливості свого впливу на інших, наслідки розв'язання проблеми для інших; вміння поважати рішення іншого, право іншого на самореалізацію, на власні думки, емоції, поведінку та її самооцінку; прийняття рішення про свої проблеми; вміння не зважувати на те, як до вас ставляться інші, робити помилки, але й відповідати за них, свою поведінку; вміння жити за своїми цінностями і виробляти спільні цінності в навчанні; вміння передбачати реакцію викладача і студентів на запропонований варіант розв'язання проблеми; вміння усвідомлювати свої проблеми і потреби і відділяти їх від проблем і потреб іншого, але враховувати їх у плануванні навчальної діяльності; вміння наполягати на своїй участі у розв'язанні спільної проблеми, чи запросити до спільного прийняття рішення; вміння сформулювати очікувані результати, дійти згоди щодо шляхів їх досягнення, розподілу відповідальності, функцій, термінів виконання плану; вміння конструктивно критикувати запропоновані рішення (обирати об'єктивні критерії, діяти конкретно, спиратися на позитивне), оцінити рішення й проаналізувати його з різних боків.

3. Майстерність управління: вміння спрямувати себе та інших на позитивні зміни (власним прикладом, переконанням, навіюванням тощо); вміння добиватися довіри і зберігати конфіденційність; створювати умови для розвитку; вміння керувати емоціями, почуттями, мімікою, пантомімікою, голосом, своїм настроєм; захищати свою думку, вміння організовувати свій час, настрій, дії та час, дії інших; вміння пробачати; вміння виявити готовність до взаємодії; вміння самоконтролю поведінки; вміння об'єктивно оцінювати себе та інших; вміння користуватися авторитетом, підтримувати його, не підкоряючи інших; вміння позитивно мислити; вміння брати на себе відповідальність за всіх у важкий час, розподіляти обов'язки, спонукати інших до виявлення активності і самостійності; створювати для цього умови; вміння відділяти бажання і проблеми інших від власних; вміння прийти на допомогу, коли людині це потрібно; вміння керувати своїми емоціями, зважувати на гендерні відмінності у їх вияві і розумінні; вміння поважати себе, усвідомлювати власні потреби і знаходити самостійні шляхи їх задоволення, уникаючи перекладу відповідальності на інші плечі і маніпуляцій; уникаючи конфліктів; вміння організувати свій час, діяльність, самореалізуватися, знайти собі власні інтереси; вміння поєднувати сімейні і професійні справи; вміння релаксації; мати позитивні настанови щодо себе і партнера/партнерки, довіра; вміння виконувати свою роль, обов'язки; вміння здійснювати самооцінку і на цій основі займатися самовдосконаленням; вміння здійснювати самоконтроль за своєю

зовнішністю, звичками, діяльністю, мовою; вміння виявляти свої почуття; вміння не звинувачувати, а змінювати ситуацію; вміння поважати інших та себе такими, якими ви є, усвідомити свою цінність, неповторність; вміння виявляти вимогливість; вміння долати страх, емоційне напруження; вміння дотримуватися правил, дисципліни, режиму; вміння досягати поставлених цілей і виявляти водночас гнучкість у стосунках.

Саме ці вміння потрібні при написанні курсових, випускних, магістерських робіт, навчанні в аспірантурі, в самостійній роботі над теоретичними частинами матеріалу, який не розглядався в аудиторії і який містить нові поняття і взаємозв'язки між ними. Оскільки інтенсифікація навчання, формування мотивації до навчання і формування вмінь самостійно вчитися і життєвих умінь досягається в самостійній пізнавальній діяльності [1; 2], то найбільше залученню до неї і розв'язанню всіх цих завдань викладача сприяють проблемне навчання, зокрема, евристичні методи навчання, з яких традиційно відомою і найбільш розповсюдженою є евристична бесіда [5]. Евристичні методи навчання, як і інші методи проблемного навчання [5] застосовуються для створення і розв'язання в навчальному процесі проблемних ситуацій між теорією та практикою, різними теоріями, між різними фактами, сучасним і минулим досвідом. Особливістю цих методів є те, що викладач сам ставить проблему і на окремих етапах її рішення залучає до рішення студентів. Вони можуть висувати гіпотезу, її перевіряти, порівнювати результати перевірки тощо. Саме з цих причин вони є доцільними для застосування у ВНЗ, коли треба навчити студентів самостійному пошуку знань і немає на це часу. Такий собі аналог виховуючого навчання.

Розкриємо, які ж методи можна віднести до евристичних, що можна використовувати у процесі навчання у ВНЗ. У науково-педагогічній літературі ми знайшли такі методи [5; 6; 7; 8]: метод контрольних питань, евристичної бесіди, аналогії, інверсії, колективного блокнути, морфологічного і функціонального аналізу, мозкової атаки, синектики, дискусій. Такі методи часто використовуються в кризовому менеджменті, менеджменті кризових ситуацій [7], коли запрошуються команди фахівців, які можуть вивести підприємство з кризи і налагодити його роботу. Відзначимо відмінність евристичних методів навчання від професійного розв'язання проблемних задач кризовим менеджером: в кризовому менеджменті важливо будь-що розв'язати проблему і ролі учасників залежать від досвіду і підготовки, вони відбираються з метою швидкого розв'язання задач, важлива підготовка до рішення подібних завдань кожним учасником команди, ролі розподіляються в залежності від особливостей мислення раз і назавжди (критик чи генератор ідей). У процесі ж навчання учасники рішення подібних проблем повинні всі навчитися більшою чи мірою такому пошуку, досвіду в кожного студента ще замало, а особливості мислення не враховуються: всі будуть вчитися і критиці, і генерації.

Відзначимо, що евристичні методи навчання в своїй більшості стають евристичними за таких педагогічних умов: 1. Чітке формулювання проблемного питання: постановка завдань, які закінчуються проблемним питанням, повинна здійснюватися викладачем; 2. Пояснення і опис проблемної ситуації: постановці завдань повинен передувати опис проблемної ситуації, причини її виникнення і її повна характеристика; 3. Участь студентів: студенти повинні брати участь на окремих етапах розв'язання проблемних питань у виконанні оставлених завдань: перевірка гіпотези, порівняння результатів тощо; 4. Зменшення допомоги викладача: ступінь допомоги викладача повинна зменшуватися поступово, а ступінь самостійності студентів – поступово збільшуватися з урахуванням зони найближчого розвитку студентів. Допомога викладача може здійснюватися у формі відкритих і закритих питань, альтернативних питань, дзеркальних питань, прийомів розуміючого слухання: резюмування, підсумовування, перефразування відповідей з наголосом на головному, коментарів, коротких пояснень. 5. Потрібен демократичний стиль спілкування з наголосом на спільному пошуці рішення проблеми, критика повинна бути відсутня, але можливі пояснення викладачем хибності рішень в кінці пошуку, потрібні правила спілкування між студентами, можливість всім висловитися, навчання регламенту спілкування в пошуку нового, колективному обговоренню. 6. Важливо не тільки здійснювати показ варіантів рішення проблеми і різних поглядів на саму проблему, важливим є показ зразків рішень проблеми з боку викладача, переваг і недоліків кожного рішення з різних позицій, навчання вибору рішення, яке буде найкращим для досягнення оставленої мети в заданих умовах. 7. Потрібна постійна зміна ролей студентів в рішенні навчальних проблем евристичними методами, відсутність позицій і розподілу на ролі за особливостями мислення, кожен повинен вміти бути виконавцем і керівником, критиком, генератором і експертом, модератором і учасником обговорення.

На основі викладеного можна зробити такі висновки: пізнавальна самостійність студентів ВНЗ є об'єктивною вимогою часу, яка досягається через участь студентів у самостійній роботі, вміння якої ще треба формувати. Вміння самостійної роботи студентів сучасних ВНЗ сьогодні вимагають розширення переліку за рахунок життєвих умінь, які є універсальними і можуть бути конкретизованими в навчанні, це комунікативні вміння, вміння прийняття рішень і критичного мислення, управлінські вміння (перш за все собою і своєю навчальною діяльністю), а також включають до себе прогностичні вміння і вміння планувати, оцінювати власну діяльність. Шляхом до формування вмінь самостійної роботи студентів є проблемне навчання, яке найбільше з усіх видів навчання забезпечує високу мотивацію до самостійного пошуку і дозволяє поступово сформувати вміння самостійної роботи різного характеру. Методами проблемного навчання студентів є як класичні методи проблемного навчання (проблемний виклад, евристична бесіда

тощо), так і методи, які застосовуються в кризовому менеджменті, діловому спілкуванні, теорії прийняття рішень (мозкова атака, дискусії, синектика тощо), з поправкою на вимоги навчання, необхідність всім засвоїти ці методи мислення, а не спрямованість на вирішення конкретної проблеми. Ці методи вимагають дотримання низки умов їх застосування. Перспективами подальших досліджень вважаємо розробку та експериментальну перевірку способів формування вмінь самостійної роботи студентів ВНЗ методами проблемного навчання.

Список використаної літератури

- 1. Трубавіна І. М.** Випереджаючі пізнавальні завдання як засіб організації самостійної роботи молодших школярів у процесі навчання: дис... канд. пед. наук за спец. 13.00.01 – теорія та історія педагогіки І. М. Трубавіна. – Харків : ХДП імені Г. С. Сковороди, 1995. – 198 с.
- 2. Трубавіна І. М.,** Рижкова А. Ю. Інтенсифікація навчання студентів у ВНЗ як основа вимог до оновлення підручників / І. М. Трубавіна, А. Ю. Рижкова // Проблеми сучасного підручника. – 2014. – Вип. 14. – С. 747–753.
- 3. Семиченко В. А.** Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К. : «Веселка», 1998. – 214 с.
- 4. Пінчук І. М.** Формування навичок здорового способу життя та навчання здоров'ю на життєвих прикладах / І. М. Пінчук // Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики: Матеріали доповідей на Міжнародній науково-практичній конференції. – К. : НПУ – ДЦССМ, 2002. – С. 19–34.
- 5. Лозова В. І.,** Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 498 с.
- 6. Трубавіна І. Н.** Возможности использования активных и интерактивных методов обучения в повышении квалификации социальных работников и социальных педагогов Украины / И. Н. Трубавина // Sci-article. – №12 декабрь. – 2015. – Режим доступа: http://sci-article.ru/number/12_2015.pdf#page=152
- 7. Трубавіна І. М.** Основи евристичної діяльності в управлінні – навчальний посібник / Г. В. Троцько, І. М. Трубавіна. – Харків : ХДПУ, 1998. – 211 с.
- 8. Трубавіна І. М.** Зміст нормативної навчальної дисципліни «Теоретичні основи дидактичних досліджень» за напрямом підготовки: доктор філософії (науки про освіту 011, спеціалізація 09, денна форма навчання) / «Соціально-гуманітарні дисципліни: напрямки наукового пошуку». Матер. всеукр. наук. конфер. (м. Дніпропетровськ, 12 квітня 2016 р.): у 2-х частинах. – Д. : ТОВ «Інновація», 2016. – Ч. II. – С. 105–109.

Трубавіна І. М. Формування вмінь самостійної роботи у студентів методами проблемного навчання в сучасному ВНЗ

Стаття присвячена проблемі організації самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання та

інтенсифікації навчання в сучасному ВНЗ. Автор розкриває зміст і перелік сучасних умінь самостійної роботи студентів, включаючи життєві вміння, доводить можливість їх формування шляхом застосування методів проблемного навчання, розкриває педагогічні умови успішного їх застосування.

Ключові слова: вміння самостійної роботи, пізнавальна самостійність, життєві вміння, проблемне навчання, евристичні методи навчання, педагогічні умови застосування евристичних методів навчання у ВНЗ.

Трубакина И. Н. Формирование умений самостоятельной работы у студентов методами проблемного обучения в современном ВУЗ

Статья посвящена проблеме организации самостоятельной работы студентов в условиях кредитно-модульной системы обучения и интенсификации обучения в современном вузе. Автор раскрывает содержание и перечень современных умений самостоятельной работы студентов, включая жизненные умения, доказывает возможность их формирования путем применения методов проблемного обучения, раскрывает педагогические условия успешного их применения.

Ключевые слова: умения самостоятельной работы, познавательная самостоятельность, жизненные умения, проблемное обучение, эвристические методы обучения, педагогические условия применения эвристических методов обучения в вузе.

Trubavina I. The Formation of Skills Independent Work of Students in Teaching Process by Methods Modern of Probeps Teaching in Now Universities

The article reveals the necessity of forming independent work skills in modern high school students. Require that credit-modular system, intensify the learning process, increase independent work and reduction of classes, the need to conduct research to solve the problem. The author shows small research of this problem in scientific sources, proves a necessity and possibility of solving the problem learning. In first the author presented new classification of skills independent work of students, which includes the vital skills needed in every subject and in life.

The author reveals the contents list and life skills of students in teaching, summarizes the classification of these abilities and skills of independent work. The author of skills independent work of the modern student has the communicative skills, decision making, critical thinking skills, management skills on yourself, skills to plan and predict their activities, evaluate them. In first have classification of problem-based learning methods, taking into account the achievements of other disciplines. This classification allowed the author to supplement the methods of problem-based learning methods of brainstorming, synectics, discussions, previously used only in crisis management. The author shows the difference between the use of heuristic methods in training and during the crisis management and their role in formation of

cognitive independence of students and shaping their skills of independent work.

In that article was first revealed pedagogical conditions applying heuristic teaching methods for the successful formation of skills of independent work of students in modern higher school.

Key words: independent work skills, cognitive independence, life skills, problem teaching, heuristic teaching methods, pedagogical conditions applying heuristic teaching methods in universities.

Стаття надійшла до редакції 22.05.2017 р.

Прийнято до друку 27.06.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Харченко С. Я.

УДК 378.015.31:7:005.6(045)

В. С. Ульянова

ЯКІСТЬ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ

У законі України «Про освіту», Указі Президента про «Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу», документах Уряду та Міністерства освіти і науки України підкреслюється, що вітчизняні навчальні заклади мають забезпечити своїм випускникам такий рівень підготовки, який водночас дозволяв би їм здобувати освіту в будь-якій країні Євросоюзу, забезпечував конкурентоспроможність на Європейському ринку праці зберігаючи при цьому особливості національного виховання.

В Україні національне виховання втілює і віддзеркалює процес національно-етнічного відродження української нації й інших поневолених і зросійщених колись етносів, що живуть в Україні – поляків, євреїв, татар та інших. Національне виховання передбачає визнання національних вартостей як визначальних. До них належать: українська ідея, що втілює прагнення до державності та соборності, патріотизм і готовність до самопожертви у випадку потреби захисту Батьківщини, почуття національної самопошани і гідності, історична пам'ять, пошана до державних та національних символів, любов до рідної культури, мови, національних свят і традицій, пошана до Конституції України і до демократично обраних владних чинників, орієнтація власних зусиль на розбудову Української держави та прагнення побудувати справедливий державний устрій, протидія антиукраїнській ідеології, прагнення до розвитку духовного життя українців.

У Концепції національно-патріотичного виховання зазначено, що молоде покоління слід спрямовувати на задоволення потреб